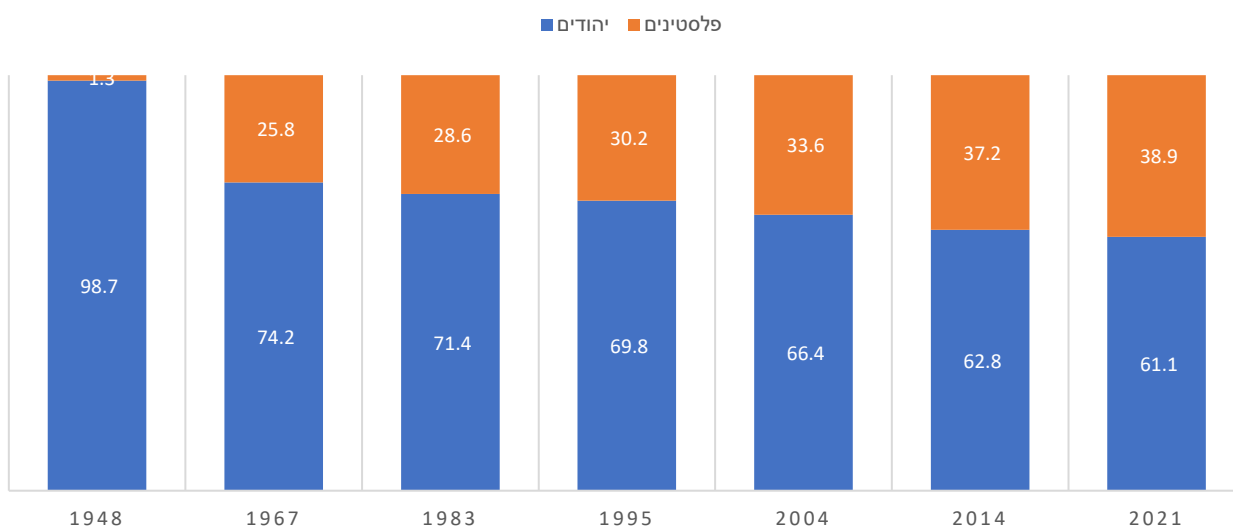

ירושלים: מיקרו-קוסמוס לסכסוך הישראלי-פלסטיני

האם עד סוף העשור יהיה לירושלים ראש עיר פלסטיני? נוכח המגמות הציבוריות והדמוגרפיות, זהו בהחלט תסריט סביר. בירת ישראל מהווה את אחת מסוגיות הליבה של הסכסוך, והמתרחש בה יכול להצביע גם על הדרך בה יוחרף הסכסוך, או יתקדם אל עבר פתרונו. העובדות מדברות בעד עצמן:

- בשטח השיפוט המוניציפלי של ירושלים מתגוררים **375,640 פלסטינים, המהווים 39.2%** מתושבי העיר (סה"כ 966,200, העיר הגדולה בישראל). תושבי ירושלים הפלסטינים, המתגוררים ברובם המוחלט במזרח העיר, בשטחים שסופחו לישראל ב-1967 הכוללים את מזרח ירושלים ו-22 כפרים סמוכים לה, **קיבלו מעמד תושבות**, המאפשר קבלת זכויות סוציאליות מסוימות, חופש תנועה עקרוני **זכות לבחור ולהיבחר לעירייה**, אך לא אזרחות, ולא את הזכות לבחור ולהיבחר בבחירות לכנסת.
- נכון ל-2022, משרד הפנים פרסם כי רק 18,982 (5% מכלל תושבי מזרח העיר הפלסטינים) קיבלו אזרחות ישראלית מלאה. למעלה משני שלישי מהבקשות המוגשות לא מאושרות.¹
- בקרב האוכלוסייה הפלסטינית בירושלים, **208,465 הינם מעל גיל 17** ובעלי זכות הצבעה בבחירות המוניציפליות. לשם השוואה, ראש העיר המכהן משה ליאון נבחר ב-2018 לאחר שקיבל (בסיבוב השני) **112,744 קולות**. הגיל החציוני בקרב האוכלוסייה הפלסטינית בעיר הינו 22.3, לעומת 25.4 בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר.
- בשנת 2021 (האחרונה שנמדדה) ירושלים חוותה הגירה שלילית של 10,800 תושבים, מתוכם רק 1.6% מגיעים משכונות מזרח העיר והיתר מגיעים מהשכונות היהודיות בעיר. אחוז **הגידול של התושבים היהודים בירושלים בין 2020 ל-2021 עמד על 1.1%**, בעוד של **התושבים הפלסטינים היה יותר מכפול ועמד על 2.4%**.²
- לסיפוח מזרח ירושלים והכפרים הסמוכים לה נלוותה תחזית שהעיר תהפוך לאבן שואבת עבור יהודים מהארץ ומהעולם, והרוב היהודי בה ילך ויעלה. תחזית זו הופרכה לחלוטין, ובפועל המגמה בשטח היא הפוכה:

אוכלוסיית ירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה (אחוזים) 1948-2021

נתוני הטבלה מתוך "על נתוניך 2023", מכון ירושלים למחקרי מדיניות

¹ נתונים מתוך תשובת שרת הפנים איילת שקד לשאלתת חה"כ מוסי רז, 29.5.22
² נתונים מתוך "על נתוניך 2023", מכון ירושלים למחקרי מדיניות

- שיעור ההשתתפות של האוכלוסייה הפלסטינית בעיר בבחירות המקומיות הוא זניח עד כה, כשב-2018 עמד על 2% בלבד. נתון זה מוסבר בהתנגדות הרשות הפלסטינית והחמאס להשתתפות שתתפרש כהכרה בסיפוח הישראלי ובשל הקשיים שישראל מערימה על הצבעה יותר משמעותית - בבחירות 2018 הוצבו רק 6 קלפיות בשכונות הפלסטיניות במזרח ירושלים, מתוך 780 קלפיות בכלל העיר (עבור 39.2% מתושביה)³.
- מגמות בקרב **הדור הצעיר הפלסטיני**, בשטחים ובמזרח ירושלים, מצביעות על שינוי כיוון. רבים מהם התייאשו מהיעדר התהליך המדיני **וחושבים שישראל אינה פרטנרית לפתרון שתי המדינות**. לפיכך, עיקר מאבקם מתרכז בקבלת זכויות בסיסיות, זכויות אדם וזכויות אזרח, לרבות זכות הצבעה, חופש תנועה והשפעה על זהות הגורם השולט עליהם. אכזבתם מהמנהיגות שלהם אף גורמת ליותר ויותר צעירים להחליט כי **ייקחו את גורלם בידם** מבלי להתחשב בעמדות ההנהגה הפוליטית. כל אלה, בנוסף **לחיבור הגובר במרקם החיים** בין מזרח העיר ולמערבה (פלסטינים רבים עובדים, לומדים ואף החלו להתגורר בשכונות יהודיות בעיר, במקביל לתנועה יהודית הפוכה), מחזקים את האפשרות **להצבעה פלסטינית מאסיבית בבחירות לעירייה החל מ-2028**.
- לפי הנתונים הדמוגרפיים, **הרוב היהודי בין הירדן לים נמחק**. בין הירדן לים ישנם 6,982,600 יהודים, 1,997,800 פלסטינים/ערבים בשטחי ישראל⁴, 3,254,906 פלסטינים בגדה המערבית ו-2,226,544 פלסטינים ברצועת עזה⁵. סה"כ **7,481,250 פלסטינים בשטח שבין הירדן לים, מול 7,455,200 יהודים ואחרים (נוצרים לא ערבים ועולים שיהדותם אינה מוכרת)**.
- ירושלים היא מיקרוקוסמוס לבעיה, אך גם לפתרון. מי שתומך במדינה אחת דו-לאומית, יקבל קודם כל את ירושלים כדוגמה ממשית לכך, במסגרת תהליך שלא ייעצר ללא פתרון מדיני. למי שתומך בגבול בינינו לבין הפלסטינים, אסור להעלים עין מהמתרחש בבירת ישראל.
- פתרון שתי המדינות, כפי שיבוא לידי ביטוי גם בירושלים, יכול להתקיים באמצעות **חלוקת מזרח ירושלים**, כאשר לפי מודל **הסכם ז'נבה**⁶ – השכונות היהודיות יהיו חלק מישראל, והשכונות הערביות חלק מפלסטין. בנוסף, בשנת 2020 יוזמת ז'נבה העלתה לדיון מודל נוסף⁷, המאפשר לצמצם את החלוקה הפיזית של העיר, באמצעות שתי בירות תחת עיר פתוחה.

³ מתוך "על נתוניך" 2019, מכון ירושלים למחקרי מדיניות

⁴ מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2021

⁵ מתוך נתוני הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה, 2022

⁶ מתוך אתר יוזמת ז'נבה, www.heskem.org.il

⁷ מתוך המסמך "Jerusalem Reconsidered" - <https://geneva-accord.org/wp-content/uploads/2021/05/Jerusalem-Reconsidered-Paper-GI-March-2021-1.pdf>